

Õiguskantsler

Teie 17.04.2015 nr

Meie 15.05.2015 nr 6-1/150587/1502164

Vastus
Konfessionaalse usuõpetuse õppimise vabatahtlikkus

Lugupeetud [ ]

Pöördusite minu poole avaldusega, milles tõstasite küsimuse [erakooliseaduse](#) (EraKS) § 11 lg 5 vastavusest Eesti Vabariigi [põhiseaduse](#) (PS) §-le 40 ja Eesti Vabariigi [haridusseaduse](#) (HaS) § 2 lg 2. Selgitasite oma pöördumises, et ehkki EraKS § 11 lg 5 on konfessionaalse usuõpetuse õppimine vabatahtlik, ei ole see säte piisav laste usu- ja mõttevabaduse kaitsmiseks. Tõite välja, et nn usukallakuga koolides (nt Püha Johannese Koolis) on iga koolipäev, ja hariduse andmine üldiselt, „läbiimibunud“ konfessionaalsest usuõpetusest. Teie hinnangul on problemaatiline rääkida usuõpetuse vabatahtlikkusest, kui kõik koolis toimuv on usuõpetusega seotud. Lisaks erakooliseaduse kooskõlale põhiseaduse ja seadustega palusite mul kontrollida, kas nn usukallakuga koolide (nt toob Püha Johannese Kool) tegevus usuõpetuse õpetamisel on õigusaktidega kooskõlas.

Tutvunud asjakohaste õigusaktidega leian, et EraKS § 11 lg 5 ei ole vastuolus PS § 40 ega HaS § 2 lg 2.

PS § 40 lg 1 ja 2 järgi on igapäevaelus südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. Kuulumine kirikusse ja usuühingutesse on vaba ning riigikirikut ei ole. Säte tagab seega isiku usuvabaduse (kaitseb nii religiooside kui mittereligiooside vaateid), mis tähendab mh, et isikut ei saa sundida omaks võtma teatud religiooside tõekspidamisi. Lähtuvalt sellest nõudest sätestab ka HaS § 2 lg 2, et hariduse põhialustes lähtutakse üldinimlike ja rahvuslike väärtuste, isiksuse, usu- ja südametunnistuse vabaduse tunnustamisest.

Ehkki EraKS § 11 lg 5 esimese lause järgi võib erakoolis anda konfessionaalset usuõpetust erakooli nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras, sätestab sama sätte teine lause selgelt, et konfessionaalse usuõpetuse õppimine on vabatahtlik. Kuivõrd sättes on ühemõtteliselt väljendatud konfessionaalse usuõpetuse õppimise vabatahtlikkus, siis ma ei näe siin vastuolu PS §-ga 40.

Selgitan, et tuleb teha vahet normi põhiseaduspärasusel (normi kooskõla põhiseaduse ja seadustega) ning sellel, kas normi rakendatakse õiguspäraselt. Pole ilmselt välistatud, et võib ette tulla olukordi, kus laps ei õpi erakoolis usuõpetust vabatahtlikult. Sellisel juhul pole aga küsimus EraKS § 11 lg 5 põhiseaduspärasuses, vaid sätte kohaldamise õiguspärasuses konkreetsel juhul.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kuigi probleemide olemasolu usuõpetuse vabatahtlikkusega ei saa põhimõtteliselt välistada, leian, et nn usukallakuga erakoolide kontrollimiseks menetluse algatamine pole siiski põhjendatud ning seda alljärgnevatel põhjustel.

Kuna jutt käib erakoolidest, siis lapse panemine nn usukallakuga erakooli on lapsevanemate vaba valik. Tuleb eeldada, et vanemad on kursis kooli õppetegevuse suundadega ja sinna oma last pannes aktsepteerivad neid. Soovi korral on alati võimalik valida muu erakool või avalik-õiguslik kool.

Vanemad teostavad nn usukallakuga erakooli valimisel oma PS § 37 lg 3 tulenevat õigust öelda lapse hariduse valikul otsustav sõna. Kuigi säte ei tähenda vanemate absoluutset valikuvabadust, mh hariduse sisu osas (nt nõuda teatud sisuga hariduse andmist lapsele), hõlmab see vanemate õigust panna laps sellisesse erakooli, mille õppesuund ja maailmavaade vastab vanemate veendumustele.

Vastamaks küsimusele, kuivõrd ulatuslik on vanemate otsustamisõigus lapsele konfessionaalse usualase hariduse andmisel ja lapse usuküsimuste üle otsustamisel laiemalt, tuleb arvestada mitmete Eestile järgimiseks kohustuslike rahvusvaheliste õigusaktidega.

[Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni](#) lisaprotokoll 1 artikkel 2 sätestab, et endale võetud mis tahes haridus- ja õpetamisfunktsioone täites peab riik austama vanemate õigust tagada lastele nende endi usuliste ja filosoofiliste veendumustega kooskõlas olev haridus. Sama põhimõtte tuleneb ka [kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti](#) artikli 18 lg-st 4¹ ning [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#) artikli 14 lg-st 3². Seega tuleb neist sätetest põhimõtte, et vanematel on õigus lähtuda lapse hariduse ja usuküsimuste üle otsustamisel vanemate endi vaadetest³.

[Lapse õiguste konventsiooni](#) artikli 14 lg 1 järgi peab austama ka lapse mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadust. Ent sama sätte lg 2 järgi tuleb riigil samaaegselt austada vanemate õigusi ja kohustusi suunata last talle kuuluvate õiguste (mh usuvabadus) rakendamisel lapse arenevate võimete kohaselt. Teisisõnu ei tulene küll konventsioonist, et laps peaks automaatselt kuni täisealiseks saamiseni järgima oma vanemate seisukohti usuküsimustes, kuid kooliteed alustava lapse iga ja arengutaset arvestades on enamasti siiski lapse vanemad need, kes lapse eest vastava otsuse teevad.⁴

Eelnevat silmas pidades saab teha järelduse, et vanematel on õigus oma lapsele valida erakool, kus õpetatakse konfessionaalset usuõpetust ja/või mille igapäevategevused on tihedalt seotud vanemate valitud usuliste tõekspidamisega. Vanemad peavad lapse seisukohtadega usuküsimustes arvestama⁵, kuid avalikul võimul pole pädevust lapse ja vanemate vahelisse

¹ Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakti artikli 18 lg 4: „Käesolevast paktist osavõtavad riigid kohustuvad austama vanemate ja vastavatel juhtudel seaduslike hooldajate vabadust tagada oma laste usuline ja kõlbeline kasvatus vastavalt oma veendumustele.“

² Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 14 lg 3: „Vabadust asutada demokraatia põhimõtetest lähtudes haridusasutusi ja vanemate õigust tagada lastele oma usuliste, filosoofiliste ja pedagoogiliste veendumuste kohane haridus ja õpetamine austatakse nimetatud vabaduse ja õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.“

³ Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ülevaadet usuvabaduse küsimuses: [„Overview of the Court’s case-law on freedom of religion“](#)

⁴ Vt [lapse õiguste konventsiooni rakendamise käsiraamatu](#) lk 188 (selgitused artikli 14 kohta).

⁵ Lapse õiguste konventsiooni artikli 12 lg 1: „Osalisriigid tagavad lapsele, kes on võimeline iseseisvaks seisukohavõtuks, õiguse väljendada oma vaateid vabalt kõikides teda puudutavates küsimustes, hinnates lapse vaateid vastavalt tema vanusele ja küpsusele.“

suhtesse usuküsimustes ja hariduse valikul sekkuda seni, kuni lapse heaolu pole ohus. Lähtekohaks peaks olema, et vanemad teostavad oma vanemlikke õigusi ja kohustusi lapse parimaid huve järgides. Seetõttu, arvestades ka erakoolis käimise vabatahtlikkust, poleks laste usuvabaduse tagamise eesmärgil minu menetlus erakoolides usuõpetuse vabatahtlikkuse kontrollimiseks asjakohane ja põhjendatud.

Käesoleva seisukohavõtuga ma lõpetan Teie avalduse menetlemise. Täna Teid, et laste usuvabaduse küsimuses minu poole pöördusite. Loodan, et leiate minu kirjast vastuse oma küsimustele.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise